

Justitieombudsmannen
Per Lennerbrant

Kritik mot Polismyndigheten för att en försvarare nekats att besöka klienter på en arrest

Beslutet i korthet: En försvarare anmälde till JO att han vid två tillfällen i början av sommaren 2024 nekades att besöka klienter på arresten i Malmö med hänvisning till personalbrist.

JO:s utredning ger inte någon fullständig bild av omständigheterna kring de tillfällen som försvararen anmält. JO finner dock inte någon anledning att ifrågasätta försvararens uppgifter. Det har även kommit fram att beläggningen vid arresten var hög och personalläget ansträngt samt att det förekommit att sammanträffanden mellan försvarare och klienter inte kunnat ordnas. Med utgångspunkt i uppgifterna i anmälan konstaterar JO att försvararen vid de anmälda tillfällena nekades att besöka sina klienter på arresten, vilket inte var förenligt med en misstänkts rätt att träffa sin försvarare. JO kritiserar Polismyndigheten för det inträffade.

Anmälan

I en anmälan som kom in till JO den 9 juni 2024 förde advokaten AA fram klagomål mot bl.a. Polismyndigheten. Klagomålet gällde att han vid två tillfällen i juni 2024 med hänvisning till personalbrist förvägrats att besöka anhållna klienter, som han var offentlig försvarare för, på arresten i Malmö. AA uppgav bl.a. följande.

Han blev vid båda tillfällena hänvisad att komma tillbaka och försöka vid ett senare tillfälle, alternativt tala med klienten per telefon. Inget av alternativen var dock tillräckligt. Vid det första tillfället, den 4 juni 2024, var nämligen ett förhör inbokat kort därefter. Vid det andra tillfället, den 9 juni 2024, var klienten i omedelbart behov av ett samtal. AA hade tidigare samma dag försökt tala i telefon med sin klient men på grund av bl.a. den bristande ljudkvaliteten på arrestens telefoner gick samtalet inte att genomföra.

Utredning

JO begärde att Polismyndigheten skulle yttra sig över anmälan.

Polismyndigheten (juristen BB) yttrade sig den 13 september 2024 och upplyste inledningsvis om följande.

Det har inte gått att identifiera eventuell dokumentation hänförlig till nu anmälda händelser. I Polismyndighetens digitala ärendesystem av frihetsberövade (DAF) loggas besök av försvarare i de fall det är ett renodlat besök. Om en försvarare pratar med den frihetsberövade i enrum efter ett förhör loggas detta inte särskilt, utan det är endast ”förhör” som loggas i DAF. Vid inga av dessa tillfällen dokumenteras namn på försvararen.

Polismyndigheten redovisade vidare en sammanfattning av upplysningar som hämtats in från poliskommissarien, tillika biträdande chefen för utredningsjoursektionen i polisområde Malmö, CC samt polisinspektörerna DD och EE enligt bl.a. följande.

I samband med inbokade förhör är rutinen att försvarare bereds möjlighet att träffa sina klienter i cirka 15 till 30 minuter innan förhöret. Möjligheten för försvarare att träffa sina klienter finns även utan ett inbokat förhör. När en försvarare träffar sin klient i arresten i polisområde Malmö måste två polisanställda vara närvarande för att hantera besöket. Anledningen till denna ordning är att säkerställa både försvararens och klientens säkerhet men också att skydda de polisanställda som övervakar mötet.

De problem som AA beskriver i klagomålet förekommer särskilt under den senaste tiden. Det har skett en ökad belastning på arresten i Malmö med många frihetsberövade under en längre period. En betydande del av problemet är att frihetsberövade kvarstannar i arresten längre än normalt eftersom det saknas häktesplatser hos Kriminalvården. Även om det sker en bra samverkan mellan polisen och Kriminalvården kan situationen bli ansträngd när Kriminalvårdens kapacitet är full. Detta leder till att polisen måste omfördela resurser inom regionen, vilket tar tid och påverkar möjligheten att omedelbart tillgodose allas behov. Konsekvenserna av att inte kunna omhänderta vissa åtaganden direkt är att dessa får vänta eller lösas på annat sätt, till exempel via telefon. Det leder även till att polisområdet behöver prioritera och då är det de intagnas vistelse och den egna personalens arbetsmiljö och säkerhet som måste komma först. Polisområdet arbetar hårt för att säkerställa att både de intagna och personalen har bra förutsättningar, vilket inkluderar ett rättssäkert omhändertagande.

Polisområdet är för närvarande inne i en rekryteringsprocess som förhoppningsvis ger positiva effekter efter sommaren 2024. Vidare planeras det för att bygga om lokalerna i arresten. Målet med ombyggnaden är att förbättra säkerheten på ett sådant sätt att det krävs färre personalresurser för att övervaka möten mellan försvarare och deras klienter. Även om ombyggnationen kommer att ta tid att genomföra, är prognosen att arbetet med dessa förbättringar kommer att påbörjas under hösten 2024.

Beträffande de anmälda tillfällena i juni 2024 redogjorde Polismyndigheten för befattningshavarnas upplysningar enligt bl.a. följande.

Den 4 juni 2024 tjänstgjorde DD som stationsbefäl i arresten i Malmö. I sin roll som stationsbefäl arbetsleder han arrestantvakterna och har det övergripande säkerhets- och arbetsmiljöansvaret över såväl personalen som de intagna. Aktuell dag fanns det [...] totalt 26 intagna [...]. Bemanningen var på miniminivå och han var ensam tjänstgörande befäl. 26 intagna vid minimibemanning är att anse som ett väldigt ansträngt läge och en anledning att tillfälligt stänga arresten för nya intag. Under arbetspasset har han hänvisat försvarare att utöver inbokade förhör endast samtala med sina klienter via telefon. Verksamheten har under dagen inte tillåtit fysisk bevakning av dessa samtal med hänsyn till personalens arbetsmiljö och säkerhet samt de intagnas rättigheter.

Den 9 juni 2024 tjänstgjorde EE som gruppchef i arresten i Malmö. Han kan inte erinra sig om den specifika händelsen men generellt sett har de frihetsberövades samtal med sina försvarare hög prioritet i förhållande till övriga uppdrag som ska

utföras i arresten. På morgonen den 9 juni 2024 var det [totalt 16 intagna i arresten].

Polismyndigheten redovisade rättslig reglering och gjorde därefter följande bedömning.

De närmare omständigheterna kring de klientbesök som AA för fram i anmälan till JO har inte kunnat klarläggas genom utredningen i ärendet. Det gäller exempelvis hur det inplanerade förhöret den 4 juni 2024 fortlöpte eller inom vilken tidsrymd som AA fick träffa sin klient efter begäran den 9 juni 2024. Polismyndigheten bedömer att ytterligare utredning inte kommer att leda till ökad klarhet. Det som förs fram i anmälan är dock i huvudsak förenligt med den utredning som finns.

Av uppgifterna från berörda befattningshavare framgår att det har varit en ökad belastning på arresten i Malmö. Det framgår också att beläggningen var hög även den 4 juni 2024 och den 9 juni 2024 samt att det innebar en ökad arbetsbelastning för personalen. Utifrån uppgifterna kan det antas att den ökade beläggningen medförde försämrade möjligheter att medverka till snabba kontakter mellan de intagna och försvarare. Det har dock framkommit att andra alternativ har erbjudits vid hög arbetsbelastning, t.ex. samtal per telefon. Vidare har mötestider bokats om till senare tillfällen när samtal i enrum har kunnat ordnas.

Mot denna bakgrund saknar Polismyndigheten anledning att ifrågasätta uppgifterna i anmälan till JO om svårigheterna att få till klientbesök i detta fall.

Bilden är således att kontakterna mellan berörda intagna och dennes försvarare i det nu aktuella ärendet inte har kunnat ordnas omedelbart, vilket är beklagligt. Orsakerna till fördröjningen kan utifrån utredningen hänföras till stor arbetsbelastning som en följd av hög beläggningsgrad vid aktuell arrest.

Det framgår av yttrandena från berörda befattningshavare att åtgärder har vidtagits för att förbättra möjligheterna att medverka till de intagnas kontakter med sina försvarare.

Bedömning

Den som är gripen, anhållen eller häktad har rätt att träffa sin försvarare. Rätten att träffa försvararen är utan undantag för den som har en offentlig försvarare. Detsamma gäller för den som har en privat försvarare som uppfyller de krav som ställs på en offentlig försvarare. Om den misstänkte har rätt att träffa sin försvarare ska det få ske i enrum. (Se 21 kap. 9 § rättegångsbalken, 3 kap. 1 § andra stycket häkteslagen och artikel 3.3 a i EU:s försvarardirektiv.)

JO har uttalat att en offentlig försvarare inte ens kvällstid bör avvisas från ett häkte utan att ha fått träffa sin klient men att det av praktiska skäl, bl.a. tillgången till personal, kan vara rimligt att besök efter ett visst klockslag föranmäls i så god tid att häktet kan disponera sin personal med hänsyn till detta (se bl.a. JO 1983/84 s. 134, dnr 2251-1982 och JO 2013/14 s. 278, dnr 4269-2012).

Naturligtvis är det så att arbetsbelastningen hos arrestpersonalen kan påverka hur snabbt ett sammanträffande mellan en intagen och hans eller hennes försvarare kan ordnas. Det är dock av grundläggande betydelse att den som är frihetsberövad får möjlighet att träffa sin försvarare inom kort tid från begäran. (Se även JO:s beslut den 19 september 2012, dnr 2971-2012.)

Någon fullständig bild av omständigheterna kring de tillfällen som advokaten AA nämner i sin anmälan ger inte utredningen. Jag har dock ingen anledning att ifrågasätta hans uppgifter i och för sig. Det har även kommit fram att beläggningen vid arresten var hög och personalläget ansträngt samt att det förekommit att sammanträffanden mellan försvarare och klienter inte kunnat ordnas. Med utgångspunkt i uppgifterna i anmälan kan jag således konstatera att AA vid de anmälda tillfällena nekades att besöka sina klienter på arresten. Polismyndigheten kritiserar för det inträffade.

Ärendet avslutas.

Beslutet har fattats av JO Per Lennerbrant. Dokumentet har fastställts digitalt och har ingen underskrift.

Seniora rättssakkunniga Lovisa Johansson har föredragit ärendet och byråchefen Nils Västberg har deltagit i beredningen.